

ՔԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարւան 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրուում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисть, Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունւում է առան լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր ըստին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԳՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեան պահանջները.— Ներ-
քին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Ախալ-
քաղաքի: Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵ-
ՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Շվեդլարիայից. Արտաքին
լուրեր. — ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.
— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.
Նամակներ նրբիս ամիսից:

ՆԱԽԱԶՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆ

Անդրկովկասի կենտրոնական քաղաքը,
Թիֆլիսը, մինչև այժմ չէր կարողացաւ լիա-
կատար կերպով օգտվել իր դիրքից եւ իր
չընդհատող հանգամանքներից ստեղծելու
իր համար մի եւրոպական մարզով բարե-
կարգ եւ օրինակելի վիճակ: Գտնվելով Կու-
րի նման մի մեծ գետի ափին եւ ունենա-
լով իր շրջակայքում ջրառատ աղբիւր-
ներ, նա մինչև այժմ զգուշ է ջրի կա-
րօտութիւնը թէ խմելու եւ թէ անտեսա-
կան ուրիշ կարիքներ լրացնելու համար:
Ունենալով բնական եւ ձրի ոյժեր երեքա-
րականութիւն զարգացնելու համար, նա
մինչև այժմ չէ կարողացել մտցնել երեքու-
րական լուսաւորութիւն: Գտնվելով մի
այնպիսի երկրում, ուր լեռնային եւ ան-
տառային հարստութիւնը տալիս է բազ-
մատեսակ նիւթեր, նա անկարող է եղել
սալայատակել իր փողոցները այնքան բա-
ւարար կերպով, որ քաղաքի ամբողջ մա-
սերն անձրևների ժամանակ ընկղմված չը
լինեն ցեղի մէջ եւ զրկված հաղորդակցու-
թիւնից քաղաքի միւս մասերի հետ:

Կանգ առնելով ջրի պահանջները հար-
ցի վրա: Տեսէք ինչ իրարանցում է տեղի
ունենում իւրաքանչիւր ամառ, երբ քա-
ղաքային ջրանցքը անկարող է հանգիստա-
նում ջուր մատակարարել քաղաքին եւ
բնակիչները մնում են առանց ջրի: Քա-
ղաքը անընդունակ է ներկայումս առատ
կերպով ջրել իր փողոցները եւ ծախսել իր
ջուրը քաղաքում ծառատունկի աւելաց-
ներու: Թիֆլիսում ծառատունկի քանակու-
թիւնը փոխանակ աւելանալու պահանջ է:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՐԻՍՏԻ ԱՓԵՐԻՑ

IV

ԾԱՌԻ ՎՐԱ

Կէսօրվայ 12 ժամին է: Աւաւաւօրով նա-
ւաւաւօրով մինչ, որ պատկանում է «Նա-
ւաւաւօրով» եւ առեւտուրի ուսանական ըն-
կերթութեան, այդ ժամին մի առանձին կեն-
դանութիւն է ստացել: Աննկարագրելի է այն-
տեղ տիրող շարժումն ու իրարանցումը: Հա-
րիւրաւոր թափար, յոյն, հայ, ռուս, վրացի
բնակիչի մշակներ՝ հակեր, քսակներ, արկղեր
մէջքերին եւ զանազան իրեղէններ ձեռքերին
խնձում են նաւամատոցի վրա: Շարժար-
կաւոր Սեւաստօպօլի երկաթուղու կայարա-
նից պահում են դէպի նաւամատոց, դրանք
նրբին այցելող նորիկ ճանապարհորդներ են,
որոնք շտապում են հասնել չորհրդաւին:

Նաւամատոցի առաջ կանգնած է «Թաւա-
թաւաւ» Գէօրգիյ փառաւոր չորհրդաւոր, որ
ուղիղ մէկ ժամին պէտք է ճանապարհովի եւ
մեզ Սեւաստօպօլից տանի Սայա: Սա չեմ
չապում, որովհետեւ հիւրանոցս համարեա
կից է նաւամատոցին: Լուսամուտի մօտ կանգ-
նած՝ հետաքրքրութեամբ դիտում եմ նաւի եւ
նաւամատոցի այդ աղմուկը, խառնափոթ
շարժումը: Ինձ հետ է եւ այն չիտական «մալ-
լաղէ» ռուս պարոնը, որի մասին ինչէր էի ա-
ռաջին նամակումս եւ որն իջեալն է մի եւ
նոյն հիւրանոցու: Մոռացայ նախընթաց նա-
մակներումս յիշելու, որ Սիմֆերօպօլից այս
կողմին այդ չիտական դրացիին լեզուն բացկից:
Նա ինքն առաջինը ծանօթացաւ ինձ հետ եւ,

Ընդարձակ տարածութիւններ, որոնք ա-
ռաջ պատած էին այդինքնով, այժմ դա-
տարկվել են ծառերից եւ այգիների տե-
ղերում կանգնեցրած են տներ:

Բայց քաղաքը ունի դեռ շատ ընդար-
ձակ հողեր, մի քանի հազար դեկաւտին
տարածութիւն ունեցող տեղեր, որոնք
ներկայումս առանձին օգուտ չեն տալիս
քաղաքի ազգայնականութեան եւ ծառայում
են իբրեւ արօտատեղեր մի քանի ամիսների
ընթացքում: Նիժէ քաղաքը հոգար ջրելու
այդ տեղերը, նա կը ստեղծէր այգիների
մի դրախտ քաղաքի շուրջը, բարձրացնե-
լով հողի արդիւնաբերութիւնը, աւելաց-
նելով կանաչի քանակութիւնը քաղաքում
եւ տալով ազգայնականութեան աշխատանքի
նոր աղբիւրներ: Արդիւնքը այնքան շա-
հաւէտ, ձեռնառու եւ զրաւիչ է, որ հա-
մարձակ կերպով կարելի էր ձեռնարկել
մի այդ տեսակ գործի թէ քաղաքի փո-
ղով եւ թէ մասնաւոր դրամադուրների
միջոցով: Նախաձեռնութեան եւ ձեռնար-
կու օգուտ պահանջութիւնը խանգարում է
շատ գործերի մեր երկրում:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍՈՒՆ

Մեր աչքի առջեւ արեան գետեր են հո-
սում, միջազգային աւազակութիւններ են կա-
տարվում ոսկէ հանքեր յափշտակելու համար,
ուժեղ խեղդում է թոյլին, մի հասարակ ար-
դարադատութեան համար Փրանսիան տակն ու
վրա է դառնում, աւելի քան երբ եւ իցէ
մարդկային սիրտը վաճառականական համբիւր
է փոխվել,—բայց եւ այդպէս, ասում են մեզ,
չը պէտք է կարծել, թէ աշխարհը վատ է:
Կոչաւ ու անողորմ իրակամութիւնը, կարծէք,
աւելի մեծ եղանակ է ներշնչում է քննադատներ-
ին՝ չքան երազներ յօրինելու եւ մարդկային
փրկութիւնը վրա հասած հրատարակելու հա-
մար: Վաղուց աշխարհում մոռացված իդէալ-
ների առաքելներ են երեւան գալիս մի այն-
պիսի ժամանակ, երբ համաշխարհային ահա-

ւոր փաստերը օր օրի վրա գալիս են ապացու-
ցանկութեամբ, թէ իդէալը ցնորք է, ամենահեռա-
ւոր ու ամենանահիւն ցնորք: Բաւական է մի
թուղիկի ահարկի գցել դէպի այնքան մօտիկ
անցեալը: Վերջերս հենց վերջին հինգ տարի-
ները ինչէր կատարվեցին: 1895—1896 թա-
կանների արիւնքոտ սարսափները Փոքր-Ասիա-
յում, թիւրք-յունական պատերազմը, սպանո-
ւած իրիական պատերազմը, Վիլհելմ կայսրի
եղբայրանալը 300 միլիոն մուսուլմանների
հետ, Հապագայի իտալիական զորքի միւս օրը
բռնկված անգլո-արաբական ամօթալի պա-
տերազմը, որ ահա ինչերորդ ամիսն է արիւն
ու աւերանք է տարածում Հարաւային Աֆ-
րիկայում: Ինչպէք ամենանորագոյն փաստերը
— Գերմանիայի ծովային հաւաքին ապագա զե-
նանքը, որոնց ինչոյն պատմականեց Փրանսի-
ան նոյնպէս ահագին սպառազինութեանով,
վերջապէս այն ահուկ հրդեհը, որ վառվել է
Չինաստանում: Սրանք են կազմում ժամանա-
կալից տիրապետող իրականութիւնը: Եւ առ-
կայն այս հինգ տարիների ընթացքում որքան
քարոզներ ու ժողովներ եղան համաշխարհային
խաղաղութեան, ազգերի եղբայրականութեան
մասին: Այդ համեմատ յոյսերը, որոնք այնքան
պիւժարած ու կրակոտ լեզուներ ունէին, կո-
րան, երբ սկսեց խօսել թիւրքաթիւրքերը, երբ
հրաշալի բարի ցանկութիւնները մնացին թղթի
վրա, սիրուն սպիտակ գրքերի մէջ եւ խեղճ
բոլորների պատգամաւորները նոյն իսկ չը կա-
րողացան գնալ Գերմանիա, ուր, սակայն, մի
Բերթա Սուտերը վաղուց պրօպագանդա է վա-
րում պատերազմների դէմ: Առաքելները քա-
րոզում են անուշ ու համեղ խօսքերով, իսկ
իրականութիւնը իր պղտոր ու սուր յորձանք-
ներն է առաջ թաւալում: Այսպէս է եղել աշ-
խարհը միշտ: Այժմ, երբ օդի մէջ միայն բո-
րական եւ չինական իրականութիւնն է տիրում,
Պարիզի ցուցահանդէսից գալիս է մի կոնգրէսի
հրաւեր: Դա կոչվում է «Միացեալ մարդ-
կութեան կոնգրէս» (C. Петерб. Вѣд.) լրագրի
մէջ տպված մի ընդարձակ յօդուած պատմում
է այդ տեսակ մի համաժողով կազմելու մտքի
պատմութիւնը: Մենք չենք բերի այդ պատ-
մութիւնը, բայց կանոնք այնքան միայն, որ

նում հայոցական խօսքեր ունեն, բոլորը թա-
փում էր անգլիայիների գլխին: Սեւաստօպօլ
հասած չը հասած՝ նա իսկոյն կայարանում դը-
նեց տեղական «Крымскій Вѣстник» թիւր-
թիլը եւ հեռագրներն աչքի անցկայնելով
մաղձոտած բացականչեց. «Դարձեալ այդ ա-
րեւմտաւոր անգլիայիները ծեծում են զբո-
րազ բոլորներին»: Եւ աշխատում էի յոյս
տալ նրա հայկացիների միակողմանիութիւնը:
աշխատում էի ապացուցանել, որ թէ Եւրո-
պայում, թէ նրա հայրենիքում չը կայ իսկա-
կան, անկեղծ բոլորապիտեան, չը կայ անչա-
փարբերունք դէպի թոյլը, չը կայ առհասա-
րակ հասարակական խորագրաց, բարոյական
սկզբունքների գիտակցութեամբ ներշնչված
համակրանք դէպի տկարը, անտէրը: Եւ մեր
ժամանակներում ամեն մի հզօրի կարեկցանք
նրանք են մասամբ երկիւղ է ներշնչում միւս
պետութիւններին: Եւ վերջապէս, չը լինէր
Անգլիան, լինէր մի ուրիշ հզօրը, մի եւ նոյն
ազատութեամբ կուտէր անգոր բոլորների միւսը...
Ինքնում էի օրինակներ հենց մօտիկ անցեալից,
յաղթված, կոտորված, մանր, տկար ժողո-
ւորների կենսաբանք... Բայց ուժ եւ ասումս
նրա աչքում Անգլիայից արիւնարբու ազգ չը
կար աշխարհիս երեսին: Կապիւսանքով մտա-
ծում էի—սա, երեւի, բարձի տակ է պահում
ուսուսաց «բոլոր դոյնի» պարբերական թիւթերը
եւ անտանգից է քաղել իր նախահայեց, յետա-
դէմ, անող ու հալածող իմաստութեան առ-
բող պաշարը:

Իմ կասկածանքը շատ շուտով արդարացաւ:
Կովկասեան ազգայնականութեան մասին վիճա-
բանելիս, նա մի քանի անգամ յիշեց Սուվո-
րինի օրգանը, մէկ անգամ էլ Վէլիչկովի անու-

կոնգրէսը պիտի տարածէ համամարդկային եղ-
բայականութեան գաղափարը, պիտի ժողովր-
դականացնէ այն միտքը, թէ ամբողջ մարդկու-
թիւնը երջանիկ ու կրանելի կը լինի այն ժա-
մանակ, երբ մի ընդհանուր ընտանիք կը կազ-
մէ: Յօդուածագիր Նեպլիւեով, որ կոնգրէսի
պատուաւոր նախագահ է ընտրված, առաջար-
կել է հրատարակել մի կոչ, որի մի քանի մա-
սերը բերում են այստեղ:

Թանգալիս եղբայրներ եւ քոյրեր ըստ
մարդկութեան: Դուք ամենքդ, որ յօդուած էք
թշնամանալուց, դուք ամենքդ, որ ուզում
էք խաղաղութիւն եւ միութիւն, մասնաւոր
ցեղէք խաղաղութեան եւ նոր դարի չեմ-
քում սիրով միացման մեծ ցոյցին, համա-
կրանք յայտնելով կամ անձամբ ներկայա-
նալով «Միացեալ մարդկութեան» կոնգրէսին,
որ կը կայանայ Պարիզում 1900 թիւ սեպտեմ-
բերի 20-ից մինչեւ հոկտեմբերի 4-ը (ն. տ.):
Այնքան շատ է մրցութիւնը, այնքան կատա-
ղած են նրանով: Եւ համարում են միայն
ազգական գաղափարութիւններ ընդհանուր
թշնամու դէմ... Բարին իլ պարզեցու համար
հարկաւոր է համապատասխան արամադրու-
թիւն, հարկաւոր են հոգեկան սովորութիւնը,
որոնց չէ կարելի ձեռք բերել կուր կատաղի
սաստիկութեան մէջ, այն կուր, որ հասցրել
է մեզ գինաւորված խաղաղութեան օրհասա-
կան սխառման: Այդ դրութիւնը բնագործ է
ոչ միայն միջազգային յարաբերութիւնների
մէջ, այլ եւ սօցիալական կեցութեան մէջ, այլ
եւ ընտանեկան սրբարանում: Կուրեւ աւելի եւ
աւելի կատաղի է դառնում, սպառնալով
մարդկութեան աւելի մեծ եւ աւելի վատ
երկապառակութիւններ ու բարդութիւններ:

Այժմ դիտութեան մէջ է: Միայնաբէ բարի
կամքի տէր բոլոր մարդկանց հետ, որպէս
զի սիրոյ ճշմարտութեան ոյժը երեւան գայ
աշխարհի առաջ, որին մշտական կուրեւ սո-
վորեցրել է հաւատալ միայն չարիքի իրա-
կան ոյժին: Միայնաբէ, որպէս զի հայրենք
խաղաղութեան եւ բարիքի օրհնված գլխու-
թեան ոյժերը, որպէս զի բարձրագոյն
յայտարարեց, թէ մեզ յոյնեցիկ են չարու-
թիւնն ու անջատումը, թէ մենք համարա-
խութիւն, խաղաղութիւն եւ սիրոյ յաղթա-
նակ ենք կամենում, թէ մենք յօգնել ենք
կենեք եւ իդէալի մէջ եղած յախճախական
անմիաբանութիւնից, թէ մենք այլ եւս չենք
կամենում անպառնջ տնայալ իդէալների մա-
սին, դարձնելով նրանց տօն օրերի գաղափարի
զարդեր, թէ մենք ուզում ենք իրագործել

նր տուեց: Այստեղ արդէն նա դուրս պարգեց
իր թագուցած ճանկերը... Եւ էլ ցոյց տուի
իմը... Եւ երբ երկուսիս համար էլ արդէն աղ-
նայայտ էր, որ մեր սազերն երբէք իրար
չեն բռնի, քաղաքականութիւնը ծալեցինք, մի
կողմը դրինք եւ անցանք առօրեայ աւելի խա-
ղաղ ու անմիջական խորհրդներին...

Բաւական է «քաղաքագէտ ուղեկցի» մա-
սին: Ընթերցողին նրա հետ ծանօթացնելուց
յետոյ, այժմ անցնեմ դարձեալ նաւամատոցի
առաջ կանգնած չորհրդաւին, որը ահա արդէն
պատրաստվում է երկրորդ անգամ սուղելու:
Մի տասը քաղէից կը լավի նրա երրորդ ու
վերջին սուղելու եւ ճանապարհ կընկնի: Պէտք
է շտապել...

Ուղիղ ժամի մէկն էր, երբ «Թագաժառանգ
Գէօրգիյ» չորհրդաւոր ձեռքեղով ծովի լորտնակ
ջրերը, հանդարտ ու վեհ լողով սկսեց հեռա-
նալ նաւամատոցից: Մօվը խաղաղ էր, միայն
լայնաւերտ եւ մեղմամբ ալիքներից համա-
րեա աննշմարելի եւ անորոշ օրօրվում էր չո-
գնաւոր: Մի սրտառու եւ խորհրդաւոր տե-
սարան է ներկայացնում չորհրդաւոր մեկնելու
վայրկեանը՝ թէ ճանապարհորդների եւ թէ
ճանապարհորդների համար: Շողեւաւի տաղի-
տակամամբ վրա խուռն չարված են գնացող-
ները, իսկ նաւամատոցի կեղերին—մնացողնե-
րը: Փոխադարձ բարեկամութիւններին, «մը-
նաւ» եւ «գնաւ» բարեկամներին վերջ չը կայ:
Օղուժ շարժվում են գլխարկներ, թաշկինակ-
ներ, երկու կողմերից ուղարկվում են հրաժեշ-
տի փոխադարձ, օղալիս համոզողներ, փոխա-
նակվում են սիրախօս նայուածքներ, մէկը թաց
աչքերն է օրում, միւսը սիրովաւ հայեացքով
երկար-երկար հետեւում չորհրդաւոր լողին...

Երբ արդէն բաւական հեռացել էինք Սեւաս-
տօպօլի ծովախորշից, քաղաքագէտ ուղե-

իդէալները եւ դրա մէջ ենք ենթադրում թէ իմաստութիւն եւ թէ պատիւ:

Չենք կարծում թէ աշխարհի վրա գտնուին շատ մարդիկ, որոնք անկեղծ կերպով ասեն թէ վատ կը լինի, եթէ այդ բոլորը կատարվի: Բայց համոզված ենք, որ ամենքը միաբերան կը հարցնեն խաղաղութեան եւ եղբայրութեան այս նոր առաքելութիւնը: Մինչ միջոցով: Այն, ինչ միջոց ունէք ամենքի դաւանած ճշմարտութիւնները թղթից իրականութեան մէջ անցկացնելու համար:— Ի հարկէ, մեզ կը պատահանեն—հասարակական կարծիք պատրաստելով: Այդ կարծիքը, ճիշդ է, մեծ ոյժ է, «Ձայն բազմաց, ձայն Աստուծոյ»: Բայց չը կայ նրանից էլ բարձր ոյժ—իրերի դրօշման ոյժ: Մենք, հասարակական կարծիքը շատ բան չէ անում մեր ժամանակներում: Հասարակական միահամուռ կարծիք կար Անգլիայում 1896-ի կոտորածների ժամանակ: Հասարակական կարծիքը համբարաշխ ու համաշխարհային է մանաւանդ ներկայ բոլորական պատերազմի ժամանակ: Բայց ինչ է արել նա երկու դէպքումն էլ: Կարողացել է ասած անցկացնել բոլորութեան հրէշաւոր դուրսը: Թող պատասխանեն փաստերը: Այս բոլորը գիտեն, ի հարկէ, եւ խաղաղութեան քարոզիչները: Բայց նրանք յոյս ունեն ապագայ սերունդների վրա, ուստի եւ, որքան ներկայի տեսակետից անյուստ լինի նրանց գործունէութիւնը, չէ կարելի ասել թէ, ուրեմն, պէտք է լռել: Ապագան պիտի պատրաստվի այժմեանից, մարդու մոգքին երջանկութիւնը միշտ ապագայումն է թաղանթված երեւում: Թող ուրեմն, դոնէ այդ անյայտ ու հեռու որ ապագայի համար լինի ամեն կողմից համակրելի այդ քարոզը...

ՆԱՄԱԿ ԱՌԱՎԱՐԱՔԻՑ

Յունիսի 15-ին

Երկրաշարժից առաջացած ժողովրդական սոսկալի աղէտը անմոռանալի կը մնայ մեր գաւառի աղգաբնակիչներին համար: Այ միայն իր հարկերու դրձիկը պատճառով, ալ եւ տնտեսական ու բարոյական նշանակութեամբ եւ գաւառի ուսումնասիրութեան տեսակետից: Եթէ հասարակական կազմակերպված օգնութիւնը չը լինէր, ոչ միայն եղած զոհերի վրա կաւեղանային կրկին հարիւրաւոր: Նոյն իսկ հազարաւոր զոհեր—սովից կամ հիւանդութիւններէ, այլ եւ հազիւ թէ կործանված գիւղերի տեղ նորերը չլինէին: Հաւանական է, որ սարսափած ժողովրդի մեծ մասը ցրվէր մեր գաւառի կամ ուրիշ գաւառների գիւղերը կամ քաղաքները եւ վարձկանի աստանդական կեանք վարէր: Մնացած մասն էլ իր սերունդներով ընդմիջա գիւղի կը գաճարած ժողովրդական ջեղերին, որոնք գիտեն այդքան ճարպկօրէն օգտվել ժողովրդական աղէտներից:

Կիրցա՛, որ կանգնած էր կողքին, էլի չը համբերեց... Յոյց տալով ինձ ծովախորշում լայն փռված պատերազմական նաւատորմի հետեւից երեւացող հազարաւոր սրածայր կայները եւ սեւին տուող հանգին ծովի խողովակները, խեղճ զօռ տուեց եւ ասաց. «Արժէր սրանց ուղարկել Տրանսպալ բոլորներին օգնելու»: Ես էլ քմիքով առաւով՝ պատասխանեցի անհանգիստ ու ռեւոլուցիոն «քաղաքացիներ», որ զեռ պէտք է սպասել, մինչեւ որ Սեւաստօպօլից Տրանսպալ ջրային ճանապարհ կը բացվի եւ աւելացրի, որ նրա այդ մարդասիրական բաղձանքն աւելի հեշտ էր իրագործել, երբ քթի տակ գտնվող «մեծ մարդասպանը» մօտիկ անցնալու՝ անարդար եւ անողորմ կոտորում էր յոյներին ու հայերին... «Քաղաքացիներ» երեւո թթուացրեց եւ պատասխան չը գտնելով՝ քթից կրկին կոխեց «ուղեցոյցը» մէջ, որպէս զի հետեւէ ծովափնեայ վայրերին:

Չարմանալի գեղեցիկ եւ բանաստեղծական է ծովափնեայ ջրային ուղին Սեւաստօպօլից մինչեւ Եւպատոս ջրագլուխ ժամվայ ճանապարհն անցնում եւ անվերջ հիացել: Եւ հրապուրանքի մէջ, Նորիս հարաւային ափերն այդտեղ ներկայանում են իրանց ամբողջ փայլով ու շքեղութեամբ: Կարծես կալէյօսկօպում, իրար յաճորդում են մէկը միւսին գեղանկար, մէկը միւսին գրաւիչ բնութեան տեսարաններ: Նորածն խաղողի այգեատաններ, նորականաչ մրգածառերով եւ ծաղկաթփերով զարդարուն այգիներ ու պարտէզներ՝ արեւի շողերի տակ փայլելով, բազմաբանգ եւ լայնատարած փռված են սարալանջերին, ասես, պարսկական նախշուն գորգեր լինեն: Ահա Նորիսում հրաշակված «Քաղաքը»—Ջրի մակերեսովից 2000 զանազան բարձրութեան վրա գտնվող այդ

Իսկ հիմա, հասարակական կազմակերպված օգնութեան չնորհիւ, կործանված գիւղերի վերականգնելու մօտ կը շինվեն նոր, աւելի կանոնաւոր գիւղեր, եւ կը ալովի գիւղացիների կանոնաւոր անտեսութիւնը: Ներկայ որբեր ժամանակին ծխեր կը կազմեն եւ կը շարունակեն իրանց հայրերի սիրած պարագմունքը՝ երկրագործութիւնը, թերեւս աւելի լաւ պայմանների մէջ: Եղբայր գիւղացին սերմացու, կով ու եղ կունենայ, որոնց չնորհիւ կը դադարէ վարձկան լինելուց, եւ նրա վառատակի պտուղը իրան կը մնայ: Մարդասիրական այն համակրելի եւ խրատական շարժումը, որ երեւաց մեր հասարակութեան մէջ դէպի մեր գաւառի վնասվածները, դուր չէ գալիս միայն ժողովրդի արիւնը քամող սպրուկներին, մանաւանդ նրանց, որոնք եղների տարօրինակ վաճառման միանշնորհը ունէին բռնի կերպով: Բայց դրանց արարմունքները կտանց-կտանց աւանդութիւնների շարքն են անցնում, բարեբաղդաբար:

Ակնարկէ է այդ օգնութեան նաեւ բարոյական կողմը: Գիւղացին իմացաւ, որ ինքը բոլորովին անօգնական չէ, որ ինքը հասարակութեան անդամ է եւ կազմում է ամբողջութեան մի մասը, եւ հենց այդ պատճառով է, որ հասարակութիւնը, երկրի ամբողջ ազգաբնակչութիւնը, չտաքիցով օգնութեան հասարակութեան կողմէն, որ զիմաց մասնով եւ ինտելիգենցիայի, ճանաչեց իր անձնուէր բարեկամներին, որոնք մի առանձին հոգացողութեան առարկայ են չլինել գիւղացուն: Մանաւանդ խրատական եւ սրտաշարժ էին հեռուոր գիւղացիների նուիրած կօպէկները: Գիւղերից դուրս եկած բուրժուայի հազարներն ու միլիոնները պատուար են կազմում այդ բուրժուայի եւ իրանց հայրենի գիւղերի մէջ, բայց հեռուոր գիւղացիների նուիրած եղբայրական կօպէկները չաղկապում են այդ գիւղացիներին եղբայրական սիրով եւ հիմա Ախալքալաքի գիւղացին պատրաստ է փոխադարձ օգնութեան համարում որիչ տեղերի գիւղացիներին որ եւ է պատուար ժամանակի Միւս կողմից՝ մօտին ենթարկված գիւղացիները երկրաշարժի համարում են երկնային պատժ, իրեն հետեւանք իրանց մէջ բուն դրած մի քանի յեղեղի ստոր արարածներին, որոնք վերջերս սկսել էին հարստանալ գիւղացու նաեւ խիղճը: Եթե գիւղացիներ, կարծում են, թէ բնութիւնը կամ Աստուծո վաշխառնների արածների համար իրանց է պատժում: Ի հարկէ, դա նախապաշարմունք է, իսկ ամեն մի նախապաշարմունք չարիք է: Ես կայ չարիք՝ առանց բարիքի: Սալլիման

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կանանց, ինչպէս յայտնի է, անցաթղթեր

լեւնալայրը, որտեղից ծովը մի կախարդական տեսարան է ներկայացնում:

Շատ ճանապարհորդներ Սեւաստօպօլից Եւպատոս ցամաքային ուղիով են գնում, որ անցնում է Բայքարով եւ գիշերում են այնտեղ, որպէս զի կարողանան լուսաբացին դիտել արեւի ծագումը ծովի վրա: Ասում են, այդ տեսարանը Բայքարից այնքան հրաշալի եւ վեհ է, որ կատարելապէս կախարդում է մարդու ամբողջ էութիւնը: Ահա «Ալուփկան»—Նորիսի թերակղզու գեղատեսիլ վայրերից միըն, ուր գտնվում է Կոլկասի նախկին հուշակաւոր փոխարքայ Վօրոնցօյի դարմանալի ճոխ ծառաստանը եւ հոյակապ ապարանքը: Այդ ծովափնային ծառաստանի ստորոտումն է նաեւ «Ալվազօսկո ժայռը»—հանճարեղ նկարչի հաւանած այդ բնաշէն դիտանոցը, որտեղից նա դիտելու ու կենդանագրելու է եղել Սեւ ծովի հրաշալիքները: Ալուփկայից քիչ բարձր՝ աչքի է ընկնում «Ալ-Պետրի» կոչված քառամանիք լեռան գագաթը, որտեղ, ասում են, նոյնպէս կայ յարմարեցած կայան եւ բնութեան սիրահարները կարող են դմայել թէ Նորիսի ափերով եւ թէ ծովի տեսարանով: Եւպատոսի մօտեցած՝ արդէն սկսվում է «Ալ-Թօզօր», «Օրէանդա», «Ալվադիա» եւ այլ արքայական տան պատկանող կալուածքների շարքը, ուր դարարի միջից աչքի են ընկնում փառաբեր չէներ, շքեղ պալատներ եւ ոսկեշող դմբէթներով զարդարուն պալատական փոքրիկ, գեղեցիկաչէն տաճարներ:

Բոլոր ճանապարհորդները շոգնաւի տախտակամածի վրա խմբված՝ անպաքար դիտում են բանաստեղծական Տաւրիայի այդ դալար քաղաքի, աչքաբաւ ափերը: Խառնիւղաւոր զանազան մէջ ընկած գագաթներով հայրենի եւ փնտռում: Իմ բաղդից՝ գտնում եմ

չեն տրվում առանց նրանց ամուսնիների համաձայնութեան: Այդ արգելքը գործնական կեանքի մէջ շատ դժուարութիւններ է յարուցանում գիւղերում, որտեղ յաճախ դէպքեր են լինում, որ գիւղացին հեռանում է երկար տարիներով կամ զրկանքներ է պատճառում իր ընտանիքին: Պետական խորհուրդը մի մասնաւոր դէպքի առիթով բացատրեց, որ օրէնքի արգելքը չը պէտք է հասկանալ ձեւական կերպով, այլ գիւղացիական հիմնարկութիւնները ամեն մի նոր դէպք եւ եթէ նկատեն, որ տղամարդը հրաժարվում է ապրուստ տալ իր ընտանիքին, կամ գաղանաւար է վարվում նրա հետ, ապա ժամանակ չէ կարելի արգելիլ անցաթղթի տալը:

Թիֆլիսի շուրջը գտնվող ամառանոցներում այս տարի պակաս է յաճախորդների թիւը: Գարնանային զով եղանակը, որ տիրում է քաղաքում, չէ շտապեցնում շատերին դպի գիւղերը: Պակաս չէ եւ այն անձանց թիւը, որոնք այս ամառ կատարում են ճանապարհորդութիւն դէպի արտասահման թէ Պարսկի չուշահանդէսը տեսնելու եւ թէ ամառն անցկացնելու: Թիֆլիսում զգալի տաք նկատվում է միայն վերջին երկու օրը: Եղանակի մեղմութեան չնորհիւ մրգերը դանդաղ են զարգանում քաղաքի շուրջը:

Յունիսի 22-ին Պետերբուրգում վախճանվեց յայտնի ակնաբոյժ պրօֆէսոր Դանիէլ Կարմանի հարուստներից, որ հասցրեց նրան կապիտան Գէկկէր, որը պահանջում էր, որ Դանիէլը պակսկի ապահարգանքից յետոյ իր Գէկկէրի կնոջ հետ Մայրաքաղաքի լրագրիները հետեւեալ մանրամասնութիւններն են հաղորդում այդ առիթով: Պրօֆէսոր Դանիէլը այլ մարդ էր, եւ բոլորովին միայնակ էր ապրում: Սպանութեան օրը նրա մօտ հիւանդների ընդունելութիւն կար, երկրորդ ժամի սկզբում արդէն ընդունաբանում նստած էին 5-6 հիւանդներ: Գէկկէր, որ յաճախ լինում էր Դանիէլի մօտ, ընդունվեց ուրիշներից վաղ: Ասորձանախի ծայրեր, ի հարկէ, բոլորի վակույցը, հիւանդները արտափաճառ դուրս վազեցին, իսկ ծառաները ներս վազեցին պրօֆէսորի կարիւստը, որտեղից լսվում էին ասորձանախի հարուստների ձայները: Պրօֆէսորի բնակարանից Գէկկէր գնաց վերին լայրը, ուր ապրում էին նրա աղգականները: Մինչեւ նա այդտեղ էր, աւելի ֆօնով իմաց տու ելին ուսուցիչութեանը, եւ Գէկկէրին այդտեղ էլ կալանաւորեցին: Նա դեռ համեմատաբար երիտասարդ մարդ է, մըշտապէս Պետերբուրգում չէր ապրում, որովհետեւ որ պաշտօն ունէր Պակօլում: Իսկ նրա կնոյն դեռ շատ ջանք աղջիկ է, որի հետ երկու տարի է միայն, որ Գէկկէր պակսված է:

Շոգնաւի քթի մօտ հաւաքված է ճամբորդների մի ստուար խումբ եւ գլխաւոր նայում ծովի ջրերին: Հետաքրքրված՝ մօտենում եմ խմբին: Բանից դուրս է դալիս, որ խմբի ուշքը գրաւել են չղմխաւին ուղեկցող մի ամբողջ երամ գիւղիկները իրանց զուարճալի խաղով: Գիւղիկները սովորութիւն ունեն միշտ ուղեկցելու նաւին եւ գլխաւորապէս շոգնաւի քթի մօտ են հաւաքվում: Մերթ ջրատակ լինելով եւ մերթ ջրի երես դուրս գալով՝ նրանք աշխատում են շոգնաւի առաջը կտրել: Կողքին յանկարծ բռնում է հայ տիպարով մի տարիքաւոր մարդ, որն սկսում է աչքի տակով նայել ինձ: Ես էլ նրան եմ նայում: Միտու է գալիս ուսական առածը. «РЫБАКЪ РЫБАКА ВИДИТЬ ИЗЪ ДАЛЕКА»: Երկաթուղու վագօնում կամ շոգնաւի վրա մարդու հետ ծանօթանալուց հեշտ բան չը կայ: Բայց, երեւի, կեանքում քիչ ճանապարհորդած լինելու պատճառով՝ ես սիրտ չեմ անում հայատիպար անծանօթի հետ խօսելու: Աւելի քաջ է զբոսնվում նա:

—Հրամաններդ հայ էք,—խրիմցու հայի առողջանութեամբ դառնում է ինձ յանկարծ անծանօթ:

—Այո, հայ եմ,—հետեւում է իմ պատասխանը եւ ես էլ իմանալով նրա «հրամանը» սիմֆերոպօլից հայ լինելը, ծանօթանում եմ:

Սկսվում է հարց ու փորձ, խօսակցութիւն դէպից-դէպից: Իմանում եմ, որ առեւտրական գործով գնում է Եւպատոս, ուր նա յաճախ գնալու է ի միջի այլոց, մի քանի գործնական տեղեկութիւններ ստանալով Եւպատոսի բարձրերի, ապրուստի թանգութեան ու ժամանակահատվածի մասին, անհամբեր անցնում եմ այնտեղ ապրող հայերին: Իմանալով, որ Եւպատոսում բա-

Թիֆլիս քաղաքի երկտրական լուսաւորութեան հարցը մտնում է գործնական ծրագրի ներքի շարքը եւ լուծվելու վրա է: Քաղաքային դռման իր վերջին նիստում հաւանութիւն տուեց Գէլիօս ընկերութեան առաջարկած պայմաններին եւ լրագործութիւն տուեց ուղարկւալին առաջ տանելու գործը առանց յետաձգելու, որովհետ մանրամասնութիւնները եւ ուսումնասիրելով մեքենաների եւ շինութիւնների նախագծերը:

«С. Пет. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ Պետերբուրգ եկան հարաւային Բօլգարայի գիւղական երկրագործական ազգաբնակչութեան լրագործները, որոնք միջնորդում են թոյլ տալ Ռուսաստան գաղթելու երեք հազարից աւելի բօլգարական գիւղացի երկրագործներին:

Հիւս. ՆԱԽԻՋԵՆԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Քաղաքային աւագի պաշտօնավարութեան ժամանակը լրացել է եւ չուտով նոր ընտրութիւն պէտք է կատարվի: «Քաղաքացու» քաղաքի համար—Ցանկալի է, որ առաջիկայ ընտրութիւնը կատարվի բարեխիղճ կերպով եւ աւագութեան պաշտօնի համար ընտրվի մի այնպիսի մի անձն, որ իսկապէս հողայ ճամնքի համար»:

ՂՈՒՐԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Յունիսի 7-ից Բագուի նահանգական դատարանի քրէական բաժինը Դուբայում սկսեց մի շարք գործերի քննութիւն: Դատարանը կը մնայ մինչեւ սեպտեմբերի 1-ը: Կան մի քանի աւագակալին գործեր»:

ՄԵՐՎԻՑ մեզ գրում են. «Գործակալատարների հարցը, չնորհիւ տեղիս նոր գաւառացիների վերջապէս մեղանում իր լուծումն ստացաւ: Կիրակի եւ տօն օրերը խանութները ամբողջ օրը փակ են լինում եւ այդպիսով գործակալատար դասը միջոց է ունենում անտանկի շոքերին քիչ ազատութիւն եւ հանգստութիւն տեսնելու»:

ՇՈՒՂԱՎԻԻՑ մեզ գրում են յունիսի 12-ից հետեւեալը. «Շարունակ տեղացող անձրեւներից գիւղացիները շատ չեն օգտվում: Ջրովի արտերը պակսկ են, այգիներում՝ նկատվում է «թոզ» հիւանդութիւնը: Ձը նայելով, որ յաճախակի տեղացող անձրեւը վնասում է գիւղացիների փշած ծծումբը, բայց նրանք չեն յուսաւատվում եւ կրկին շարունակում են այգիները բռնել: Խոտի առատութիւն է, բայց հնձածը, անձրեւների պատճառով, սեւացել է: Շարունակ որոտող երկրները գիւղացուն ահ ու ստորափի մէջ է գցել: Գարու հունձը սկսվել է, տասն օրից յետոյ էլ կը հնձվի ցորենը: Ուրիշ գիւղերում հայի թանգութեան պատճառով գաղթականները իրանց մերկ երեխաները:

—Այն, հրամաններդ ուղիղ կը դրուցէք, սկսեց բացատրել նոր ծանօթը.—հողը շատ տոնի է արդէն գնված է, բայց ջրացոր անաշահ կեցած է, վասն զի դեռ նուիրված չէ Եւպատոսի հայերուն: Ե՛հ, ադ հողին պատուութիւնը երկար պատմութիւն է... հարկաւ, ար նոր հետ ձեզի կը ծանօթացնուն Եւպատոսի մէջ: Հօնի հայերն այժմ ժամանակաւորապէս աղօթատունով կը կառավարվին: Ունին նաեւ ժամանակաւոր գիւղական քահանայ մը, որ վերջերս գաղթած է Տաճկաստանէն...

Նոր ծանօթն առհասարակ Եւպատոսի հայ գաղութի կեանքից, նրա հասարակական բարքերից, նիստ ու կացից տխրալի եւ անմիթ թարական շատ բաներ պատմեց, որոնց մասին ի հարկէ, իր ժամանակին կը գրեմ, երբ բարձրորդ տեղի ու տեղի անձամբ կը վերաստուէ գեմ:

Ահա, վերջապէս, հետեւից երեւում է եւ բարեւէն Եւպատոս, որ մի կէս ժամից մեզ կը դուռնի իր դալարաշատ եւ փրկարար ծոցը:

Ալ. Մատուրեան

Նալթա

բով լցվել են այստեղ: Շուրջակայքին քանի
գնում աղքատանում է, որովհետեւ բոլոր գույն
երկրագործներ են ու հող չունենալ: Դեռ 1873
թվին «Ուստափնայա գրամատիկ» կազմելիս իւ-
րաքանչիւր ծովս ունէր 4 դեկտարին ջրովի
և անջուր հատիկ: Իսկ Եւրոպայի միջին
այսօր բաժանակիւր իւրաքանչիւր տուն հազիւ
ունի երկու և կէս օրավար հող, որի կէսը
հերկելով պիտի առնէր պահէ և հարկ ու
մասնաբաժնի մասին գիւղերի հողատէրերից
հող խնդրել, որոնց վճարում են օրավարին եր-
կու բուրի փողով և եկամուտի մի քանորդ
մասը»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՎԻՑՑԱՐԻԱՑԻՑ

Ժընէվ, յունիսի 26-ին

Այսօր, ժամը 1-ին, համալսարանի գլխավոր
դրան առաջ՝ հաւաքված էր մեծ բազմութիւն
—բէկտորը, շատ պրոֆէսորներ, բազմաթիւ
ուսանողներ և կողմնակի հասարակութիւն:
Յուզարկուորութեան հանդէս էր:

Դուք կենթադրէիք, երեւի, որ դա որ և է
պրոֆէսորի, ուսանողի, կամ համալսարանական
խորհրդի որ և է պաշտօնական թաղումն էր:
Ոչ մէկը դրանցից: Թաղում էին համալսարանի
կոնսիլիոսի քննչ, պարզ խօսքով՝ համալսարանի
ծառայիչ: Այո, մի անշնչաւ, համալսարանի
փայլուն տեսակէտից՝ կատարելապէս աննկատելի
մի ժարդուն—ընկերական այգիների յարգանք:
Իսկ է այն գնահատելի գիծը, որ կազմում է
չլէյցարական համայնքի ռամկավարական հա-
յեցողների արտադրութիւնը, որի վրա և ա-
ւելորդ չը պիտի համարենք մի քանի խօսք ա-
սելը:

Թաղման օրը տեղական լրագիրներին մէջ լոյս
տեսաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը: «Ժընէվի
համալսարանի դեմքը վշտով յայտարարում է
պ.պ. պրոֆէսորներին՝ համալսարանի կոնսիլիոսի
Ժուլ Բարիլիէի մասը, որ տեղի ունեցաւ յու-
նիսի 24-ին: Յարգանքը կը մատուցանվի յու-
նիսի 26-ին, ժամը 1-ին, համալսարանի շէնտե-
թեան առաջ: Եւ նշանակված ժամին՝ համալ-
սարանի ներկայացուցիչները հաւաքվեցին՝
վերջին յարգանք մատուցանելու այն պարզ
աշխատանքին, որը ներկայացնում էր—թէեւ
մի պարզ կոնսիլիոս—իրեն և մի անգամ համալ-
սարանական ընտանիքի: Այո, ընտանիք,
և ոչ թէ միմեանց հետ ոչնչով չը կապված,
միմեանց վրա վերելից ներքեւ նայող պաշտո-
նական մի խումբ, որի մէջ ոչ միայն ծառա-
ները այլ նոյն իսկ շատ աւելի բարձր գիւղերի
վրա կանգնած աշխատանքները միա-
նում են և թաղվում առանց յարգանքի, ա-
ռանց ցուցակութեան որ և է ցոյցի: Ընդհա-
կառաւ, այստեղ հիմնարկութեան պաշտօնեա-
ները՝ չեն ներկայացնում հրամայողների և ստո-
րադրեալների միմեանց հակառակ բանակներ,
այլ նոյն գործին, թէեւ զանազան առար-
կաների վրա, ծառայող մարդկանց մի խումբ,
որի անդամները գիտեն յարգել միմեանց, ձեռք
տալ միմեանց՝ իրենք քաղաքացիներ և իրենք
մարդիկ: Ահա այդ գեղեցիկ բարձր մի նը-
մուշը պէտք է համարել այն յարգանքը, որ
ցոյց տրվեց մի խնդր մարդու դադարին, և ո-
ր և դիմամբ արձանագրեցի, որովհետեւ նա
ուսանելի կարող է լինել «աղայական» հայեաց-
քով խնդրած մեր հասարակութեան շատ ան-
դամների համար...»

Թող առէք ինձ,—բանի որ թաղման մասին
խօսք եղաւ,—մի փոքրիկ նկարագիր տալ՝ յու-
զարկաւորութեան և թաղման ծէսերի մասին,
որոնք ընդունված են այստեղ, և որոնք ի-
րանց պարզութեամբ՝ արժանի են հիացմունքի,
ինչպէս և նմանողութեան:
Թաղման մասին սովորաբար տպագրվում է
այնպիսի մի յայտարարութիւն, որի օրինակը
վերեւ տեսաք: Սովորութիւն չը կայ, ինչպէս
մեզ մօտ, հարուստի յայտարարութիւնը լրա-
գրի առաջին երեսում տպագրել, իսկ աղքատի-
նը, որ շատ վճարելու միջոց չունի, վերջին ե-
րեսում: Բոլորն էլ տպագրվում են մի և նոյն
տեղը՝ և համարեա բոլորովին միմեանց նման:
Մեծ մասամբ յայտարարվում է, որ սպառ-
ները այցելուներ չեն ընդունում, որովհետեւ
փորձված է հազար անգամ, որ շատ ծանր բան
է սուղի և դառնութեան օրերին՝ զբաղվել
հիւրեր ընդունելով և նրանց միատեսակ մի ի-
թարանքը լսելով: Ծանուցանելով մասը, ա-
ւելացնում են, որ «յարգանք» պիտի մատու-
ցանվի այս ինչ օրը և այս ինչ ժամին: Այդ
պարզ յարգանքն է, որը փոխարինում է յու-

զարկաւորութեան այն բարդ ձեւին, որը,
հիցուք, ընդունված է հայերի մէջ: Ինչպէս է
արտայայտվում է այդ յարգանքը—Որոշ ժա-
մին՝ ծանօթները և բարեկամները հաւաքվում
են նշանակված տեղը՝ ձիւղ նոյն ժամին՝ հա-
նում է դիմաւորը, զարդարված պսակներով,
գլխաւորապէս ծաղիկներով—ծաղիկների սի-
րահար և այստեղ—և յետեւից մի քանի
կառք, որոնց մէջ նստած են լինում հանգու-
ցեալի մերձաւորները: Կանաչը դադարին չեն
հետեւում: Հաճելով նշանակված տեղին՝ դի-
մաւորը կանգ է առնում, և մերձաւորներն իշ-
նում են իրանց կառքերից: Դիմաւորը՝ դադա-
րով անցնում է առաջ: Ամենքը վերջնում են
իրանց գլխարկները: Ապա ամբողջ հասարա-
կութիւնը շարքով անցնում է հանգուցեալի
մերձաւորների աջուկից, գլխարկները վերցրած,
և դրանով էլ վերջանում է այն յարգանքի
արտայայտութիւնը, որից յետոյ՝ մերձաւորները
նստում են իրանց կառքերը և գնում գերեզ-
մանատուն՝ դիմել հողին յանձնելու համար:

Ինչպէս տեսնում էք ձեւը հասցրած է վի-
րին աստիճանի մեծ պարզութեան: Դրանով
չլէյցարային մասնաւոր խնայում է ժամա-
նակ: Թիֆլիսում, օրինակ, յուզարկաւորու-
թեան մասնակցելու համար՝ պէտք է կորցնել
ամբողջ կէս օր, և այդ է պատճառը, որ պաշ-
տօնական զբաղմունք ունեցող մարդիկ անկա-
րող են գնալ յարգանք մատուցանելու իրանց
բարեկամներին, ինչ թաղումը կիրակի օր չէ
նշանակված: Մինչդեռ այստեղ ամենաշատ ըզ-
բաղված մարդն էլ, կարգաւոր, որ «յարգանք»
պիտի մատուցանվի ժամը 1-ին, գործ է դնում
մի քանի բօլէ, գնում նշանակված տեղը, և
չնորհիւ ընդունված ճշգրտագինութեան, առանց
ժամանակ կորցնելու, կատարում ընդունված
ձեւը և անմիջապէս դառնում իր գործին:

Դադարը եկեղեցի չեն տանում,—խօսքս բո-
ղոքականների մասին է,—և յուզարկաւորու-
թեանը չէք հանդիպի ոչ մի հոգեւորական անձ:
Պատճառը սովորաբար գնում է հանգուցեալի
տունը, որտեղ մի քանի պարզ ազօքներ է
արտասանում, որից յետոյ՝ նա իր ամբողջ
պարտականութիւնը կատարած համարելով՝
քաղվում գնում է:

Այդ պարզութեան, և միմեանց հաւասար
ու նման ձեւերի են վերածված այստեղ թա-
ղումները, և այդ պատճառով կողմնակի դի-
տողը չէ կարող առել, թէ արդեօք մեռածը մի
արհեստաւոր է, թէ մի հարուստ վաճառական,
մի համեստ աշխատաւոր, թէ մի կայունածա-
տէր: Տարբերութիւնը շատ աննշան է: Տարբե-
րութիւնը նկատվում է միայն այն ժամանակ,
երբ մեռնողը քաղաքին ծանօթ անձն է, հա-
սարակական որ և է գործիչ, կամ որ և է
մեծ գործով ծանօթ մի մարդ: Այդ դէպքում՝
հասարակական յարգանքի նշանները բազմա-
պատկւում են: Անցեալ տարի, օրինակ, երբ
թաղում էին Ժընէվի կանտոնի պետական
խորհրդի նախագահ Մօիզ Վոզիէին,—մի շատ
գնահատված անձնաւորութիւն, հանդէպը կա-
տարելապէս տօնական ընկերութիւն էր ըս-
տացին: Բազմաթիւ պատմաւորութիւններ
և ուսանողական խմբեր՝ դրօշակներով, զօրք
և զինւորական երաժշտութիւն, մասնաւոր
ընկերութիւնների ներկայացուցիչներ իրանց
ժապաւեններով, վերջապէս կանտոնների պաշ-
տօնական ներկայացուցիչներ՝ ազգային գոյն-
զգոյն նշաններով, միացած հազարն բազմու-
թեան հետ—տունեցին այդ թաղման մի անսովոր
հանդէպի կերպարանք, ընդհանուր յարգանքի
բուն արտայայտութեան մի գեղեցիկ պատ-
կեր:

Դա, ի հարկէ, ունի կրթական խոր նշանա-
թիւն: Յարգանքները անսովոր կերպարանք
են ընդունում, ինչէ մեռնողը անսովոր ծա-
ռայութիւն է մատուցել իր քաղաքին կամ
հայրենիքին: Դրանից դուրս թաղումը մի
պարզ ձեւ է, որ համարեա միակերպ կատար-
վում է բոլոր քաղաքացիների դիմել վրա, ա-
ռանց խտրութեան՝ նրանց հարստութեան,
դիրքի կամ անձնական կապերի:

Ո. Մարտիան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒԻՆԵՐ

—Վերջէմ կայսրի պատերազմական ճառին
պատասխան կարող է համարվել կիսապաշտո-
նական «Polit. Court» լրագրի նկատողութիւնը
Լոնդոնից, որի մէջ ապացուցվում է, թէ ինչու
պետութիւնները չը պէտք է պատերազմ յայ-
տարարեն Ձիւստանին: Նախ,—ասված է այդ
նկատողութեան մէջ,—պէտք է ուղարկութեան
ստանալ այն հանգամանքը, որ դրութիւնը Ա-
սիայի արեւելքում այնքան պարզ չէ, որ կա-
րելի լինի բաւարար հիմքեր գտնել պատերազմ
յայտարարելու համար: Երկրորդ (և զա, ինչ

ուղում էք, ամենապիտանի է) չը պէտք է
մոռանալ ևւ այն, որ խոտովութիւնները Ձի-
նաստանի միայն մի մասում են տարածված,
այդ պատճառով պատերազմ յայտարարելով,
պետութիւնները մեծ վտանգի կենթարկեն Ձի-
նաստանում ապրող օտարազգիներին: Նախա-
գական այն իշխանութիւնները, որոնք մինչեւ
այժմ հաւատացնում էին, թէ դիմաւորութիւն
ունեն պաշտպանել օտարազգիների իրաւունք-
ները և նրանց անձնական ապահովութիւնը,
ի հարկէ, կը փոխեն իրանց ընթացքը, եթէ
ամբողջ կայսրութեան պատերազմ կը յայտա-
բարդի:

«Times» լրագրի Շանգհայի թղթակիցը
հաղորդում է, որ Պէկինում և նրա շրջակա-
ներում ներքին կռիւ է սկսված: Ձիւստան
զօրքերի հրամանատարների միջև երկպառա-
կութիւններ են տիրում: Հիւսիսային զօրքի
հրամանատար գեներալ Իւնզու ևւ պրինց
Տուան ակներեւ թշուառական դիրք են բռնել
միմեանց դէմ, և զօրքերը երկու կուսակցու-
թեան են բաժանված: Մէկը Իւնզուի կողմն է
բռնում, միւսը—Տուանի: Ըստ երեւոյթին վեր-
ջինը աւելի շատ կուսակիցներ ունի: Իւնզու
դէմ է Տուանի հակա-բուսական քաղաքա-
կանութեան և աշխատում է իր կողմը գրել
փոխարքաներին և գեներալ Իւան-Շի-կայա-
յին: Յունիսի 19-ին Շանգհայում յատուկ սուր-
հանդակի ձեռքով մի հեռագիր ստացվեց Իւնզ-
ուից, որի մէջ նա խնդրում է տեղական փո-
խարքային պնդել, որ անյապաջ օտարազգի
զօրքեր ուղարկվեն Պէկին ևւ հաղորդում է,
որ դրութիւնը Պէկինում կրիտիկական է ևւ
թէ գիւնդները անկարգութիւններ են անում
մայրաքաղաքի փողոցներում:

ԻՍԱՌՆ ԼՈՒԻՆԵՐ

«Русскія Вѣдомости» լրագրի թղթակիցը գրում է
Երևանից: «Այս օրերս ևւ կարգաւոր լրագիրներում, որ
երբ պարսից Շահ արտակարգ գնացքով անցնում էր
Գերմանիայով, երկաթուղային վարչութիւնը պահա-
նէց, որ փող վճարվի կանխիկ, որովհետեւ Նաբէդ-
գին Շահը մի քանի տարի չէր վճարում այն հաշիւը,
որ ուղարկված էր Պէկին: Շատերը կասեցն ուրախ
չարիւթիւն, Շահը լաւ հաւակցողութիւն պիտի կազ-
մէ գերմանական հիւրասիրութեան մասին: Բայց գե-
մանացիները բոլորովին բնական են համարում աղ-
բանը: Զօ Վիկէյը կայսրը իր սեփական երկրում ճա-
նապարհորդելիս վճարում է երկաթուղիներին: Եւ չի-
շում եւ մի բնորոշ տեսարան պրտական պատգամ-
արների ժողովում: Զննվում էր մի պատգամաւորի
պահանջը ճանապարհորդական տարիքը պակասեցնելու
մասին: Եւ հաղորդակցութեան ճանապարհների մի-
նիստըրը այդ առաջարկութեան դէմ էր: Մինիստրի
համար դժուար է հասկանալ աղբարկութեան կա-
րիքները—նկատեց պատգամաւորը,—որովհետեւ նա
փող չէ վճարում: Դուք միտաւում եք,—պատասխա-
նեց հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրը,—
ամեն անգամ, երբ ինձ հարկաւոր է լինում գնալ եր-
կաթուղի, եւ գնում եմ կատան ևւ վճարում եմ
ստամակի դիւնը»:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՐՈՒԹԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

26 յունիսի

ԵՐԿՈՂԱՄԱՐ՝ Վարձված են դարձեալ տասը
նաւեր Ձիւստանի զօրք ուղարկելու համար:
Հրաման է արձակված, որով արգելվում է
ձիւրի արտահանումը:

ԿԱՊՇՏԱՒՏԻ Գնդապետ Լիմելը պահանջեց,
որ Բուստանուրդի անգլիական բերդապահ
զօրքը անձնաւորութիւն լինի, և փորձեց գրաւել
քաղաքի վրա տիրապետող բլուրները, բայց
յետ մղվեց մեծ կոտորածներով: Յետոյ բեր-
դապահ զօրքը Ձէրուստայի եկած աւստրալիա-
կան զօրաբաժնի օգնութիւնով, Մազոն գնդապե-
տի հրամանատարութեամբ, յունիսի 23 և 24-ին
կռոււմ էր 3,000 թօշնների դէմ, որոնք սպառ-
նում էին երկաթուղու, և քշեց նրանց դէ-
պի արեւելք Բրոնկապուրտից: Անգլիացի
կորպորները 23 մարտի Շուէյն և Դէվում
3,000-անոց զօրաբաժնով առաջ են խաղում
գէպի Ֆուրիբադը:

Կիւլ: Այսօր առաւօտեան կայսրի ևւ Հնդկի
իշխանի ներկայութեամբ ճանապարհ ընկաւ
արեւելասիական նաւատորմը:

ԼՈՆԴՈՆ: Բրիտանական փոխ-ծովապետ Բը-
րիւս հաղորդում է Տակուից հեռագրով, յունի-
սի 24-ից, թէ հիմք կայ յուսալու, որ Ձէյն
իշխանի իր զօրքով գնալ Պէկին պաշտպանելու
դիպլոմատիկութեանը Տուան իշխանից ևւ «Մեծ
բռնուցք»:

ԲԵՐԼԻՆ: Գերմանական հիւպատոսը հաղոր-
դում է Ձիւստանից, թէ Շանտունի նախկին նա-
հանգապետը 8000 հոգով գնաց դէպի հիւսիս
Նանկինից, ուր տեղական նահանգապետը չէր
կամենում ճանդուրծել նրա ներկայութիւնը:
Զիւլթեր գերմանական հիւպատոսի հեռագիրն
նայելով, Ձիւստանից հեռագրով կաթողական մի-
սիան կողոպտված է: «Մեծ բռնուցք» սպառ-
նում է Խուանսիւն հեռագրական կայարանին

ևւ աշխատում է գրգռել ազգաբնակիւթիւնը
Ձիւստանի:

ԲԵՐԼԻՆ: «Վոլքի» գործակալութիւնը տեղե-
կութիւն է ստացել, թէ Լոնդոնի արտաքին
գործերի մինիստրութիւնը այլ ևւ ոչ մի լուր
չունի Պէկինում տիրող դրութեան մասին:
Շանգհայի ընդհանուր հիւպատոսի գեներալման
վրա հիմնված այն իբր հաւատարմագրութիւ-
նից յետոյ, իբր թէ յունիսի 20-ին երկու
գեներալներն զեռ կանգուն էին ևւ «Մեծ
բռնուցք» չարքերում նկատվում է սատարի
չիփութիւն: Նայելով արտաքին գործերի
մինիստրութեան այսօր ստացած Տեանձիւի
անգլիական հիւպատոսի գեներալման, չինացի-
ները յունիսի 23-ին նորից կրակ բային օտար-
ազգիների բնակութիւնների վրա:

ԼՈՆԴՈՆ: Ձիւստանի բանկի ընթացիկ տո-
կանները լրիւ վճարված են յունիսի 26-ին:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Անգլիան հաւատարացում տուեց
Նանկինի փոխարքային, որ նիւթապէս կաշակ-
ցէ նրան՝ խոտովութիւնները ձնչու Շանցդէ
գետի շրջանում:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Յունիսի 25-ին ռուսաց ևւ եւ-
պոնական մեծ զօրաբաժնի, ինչպէս հաղոր-
դում է Նանկինի վրայով Պանսիֆոնի եկած
հեռագիրը, անցաւ երկաթուղու երկարութեամբ
Լանֆանցի հեռու ևւ այնտեղից շարժվեց դէպի
Խուան-Խում, 18 մղոն դէպի հարաւարեւելք
Պէկինից, ուր չինական զօրքերին մեծ ջարդ
տուեց: Հազարից աւելի չինացիներ սպանվե-
ցին: Չէյնգանի նահանգապետը, որը մինչեւ
այժմ հաղապարհվում էր Տուանին, այժմ միա-
ցաւ հարաւային նահանգների նահանգապետ-
ների քաղաքականութեանը: Տուան հրովար-
տակ հրատարակեց, սպառնալով հարաւային
նահանգների նահանգապետներին, որ նա կը
վարդի նրանց հետ որպէս դաւաճանների հետ:

ՏԵՆԻՍԻ, Լուր է պատում, որ չինացիները
երկու նոր բաւարեյա կանգնեցրին ևւ յունիսի
21-ին վերականգնին ռաբակոնութիւն ծանր թըն-
դանութիւնով: Եւպոնացիներին նոյնպէս մօտե-
ցաւ ծանր արտիլերիան, ևւ նրանց կրակը շատ
լաւ ներգործութիւն ունեցաւ: Եւպոնական
արտիլերիայի հրամանատար Օտա սպանվեց:

ՆԱՆԿԻՆ: Ձիւստան 15,000 զօրքեր գնում
են Մեծ ջրանցքով Նանկինի վրա յարձակում
գործելու նպատակով:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Յունիսի 23-ին անգլիական ծովա-
յին զինւորները, որոնք մինչեւ այժմ Տեանձի-
նում էին, կրկին նաւերն են ուղարկված ևւ
նրանց կը փոխարինեն եւպոնացիները:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Յունիսի 25-ին երկաթուղիներ-
ի դիրքաւոր Շէյն, որը իր ժամանակին հիւ-
պատոսներին հաղորդեց հեռագիր, իբր թէ
դեպանութիւնները Պէկինում յունիսի 20-ին
դեռ անվնաս էին, այժմ առում է, թէ վնաս-
վեց: Յունիսի 20-ին հեռագիրը ստացված էր
Յոլիստաւ, իսկ Պէկինից մինչեւ Յոլիստաւ
հինգ օրվայ ճանապարհ է, Ապա Շէյն հաղոր-
դում է, որ Մուկդէն ռաբակոնութեան եւ-
թարկվեց: Երկաթուղիական կայարանը ևւ
կառավարչական շէնութիւնները քարուքանդ
են արված: չէ ասված, թէ ով է ռաբակոնում
քաղաքը, բայց Շէյն կարծում է, որ խօսքը
ռուսաց զինւորների մասին է:

ԼՈՆԴՈՆ: Այստեղի երկրային լրագիրները
հաղորդում են Տեանցիլից, յունիսի 23-ից,
«Ձիւստանից» այսօր նորից զօրեղ յարձակում
գործելին: Դանակից զօրքերը պատասխա-
նում էին թնդանթաճութեամբ: Երեք թնդա-
նութիւնից «Տէրբը» նաւից ևւ սակայն չի-
նացիներին յետ քաշվել եօթ ժամ տեւող կռիւից
յետոյ»:

ԲԻՐԻՒՍՍԵԼ: Այսօրվայ հեռագիրը Շանգհա-
յից հաղորդում է չինական լրագիրների խօս-
քերից, որ արդէն Ձիւստանի զօրքերը եկան Ձի-
նաստան (?) ևւ օրոպայներին ուստաւի պաշար
հայթայթելու ևւ նրանց ապստամբներին պաշտ-
պանելու համար:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Երբ որ Պէկինում սկսվեցին
յարձակումները օտարազգիների վրա, գերմա-
նացի գրաւեցին Ձիւստանի քաղաքապետը,
իսկ «Մեծ բռնուցք» թշնամի Ձիւստանի
գրաւեց միւս երեք քաղաքապետները: Կուր
սկսվեց, որի մէջ ընկան 2,000 չինացի զինուոր
ևւ 5,000 լուսն բռնուցքներ: Գերմանացիք աչ-
քի ընկնող քաղաքապետութիւններն էլ կատարելին,
երկու մեծ թնդանթիւններով մարդ-
կանցից քաղաքապետն մօտի նեղ փողոցները:
Յունիսի 20-ին Պէկինից դուրս եկած սուր-
հանգալը հաւատացնում է, թէ գեներալու-
թիւնները ուստաւ պաշար ունեն:

ԵՐԿՈՂԱՄԱՐ: Աւստրալիա միջոցներ են ձեռք
առնված ծածուկ պահելու համար: Լաւո

Լրագիրները ասում են, եթե օտարազգիները ջնջվեն Պեկինում, եսպես ընդհանուր դեպքում չի լինի մեղքը: Կառավարությունը որոշել է անպաղատապ հայտնել իր ոչ մեկի քանակությունը 23,000 զինուորի եւ 5,000 ձիու: Բազմաթիւ վերաբերման անպաղատապ ու գերմանացիներ են ընթացում այստեղ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Յունիսի 26-ին եկաւ Մեծ Իշխանուհի Ալեքսանդրա Իոսիֆովնա, Հելլեն-ների թագուհին ու Քրիստափոր թագապետուհի: Ըր եւ գնացին նաւակայան դէպի Սմոլնի վան-քը, որտեղից չորհրդակցութեամբ քարձարացան Նեվայի հոսանքով:

27 յունիսի
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Յունիսի 26-ին թագաւոր Կայսրը հասաւ Բրեստ-Լիտովսկի եւ ժամի մէկին կէտորից յետոյ ճանապարհ ընկաւ դէպի Պետերհոֆ:

Մամուլը գործերի զլխաւոր վարչութեան խորհրդի անդամ իշխան Շախմատովին հրա-մաւրած է լինել պաշտօնակատար այդ վարչու-թեան զլխաւորի խակական պետական խորհր-դականի աստիճանով:

ԲԵՐԼԻՆ: Տակուից գերմանական կրէյզերեան նաւատորմի հրամանատարից ասացված է հե-ռագիր, յունիսի 24-ից, թէ Տեանձինն ամեն օր ուղարկւում է արեւմուտքից եւ հիւսի-սից, զինարանի ամբողջութեամբ, քաղաքի չինական մասի բաւարարչութիւնը եւ ամբողջութեամբ Յարձակութեամբ օտարազգի ընակութիւնների վրա մինչեւ այժմ յետ են մղված մեծ մասամբ ծանր կորուստներով չինացիների կողմից: Գեր-մանական զորքերը ոչ մի կորուստ չեն ունե-ցել: Միւս եւրօպական զորքերի կորուստները չնչին են: Երկից այստեղ հասաւ ամէրիկական տեղափոխիչ նաւը 1,200 զինուորական, իսկ այսօր ֆրանսիական նաւ 1,400 զինուորսե-րով եւ դաշտային բաւարարչայով:

ՕՂԵՍՍԱ: Այս գիշեր քաղաքի կենտրոնում, իր տանը, սպանել են կողոպտելու նպատակով հարուստ վաճառական Պարասկիւմ-Բորիսովին: Սպանվածը կարողացել է մեռնելուց առաջ վերաբերել երկու բռնված սպանողներից մե-կին:

ՍԻՄՖԵՐՈՊՈԼ: Յունիսի 26-ի գիշերը ժամի երեքին Սիմֆերոպոլում պարզ զգացվեց երկ-րաշարժ: Ստորերկրեայ հարուածի րօպէին զոդում էին լուսամուտների ապակիները:

ՄՈՍԿՎԱ: Մամոնտովի դարձի վերաբերմամբ վկաների տուած ցուցմունքներից երեւաց, որ արեւելեան-սիբիրեան գործարանները Մամոն-տով փրկեց օտարազգիների ձեռքն ընկնելուց, որի համար նա անպակի դուռներ է ծախել: Նրա հաւատարմատար Իգնատիւով ցոյց տուցի, որ 18 տարիների ընթացքում նա 140 միլիոն ռուբլուց աւելի աւելորդ վճարել է Մամոնտովի հաշիւին: Իսկ այն դուռների վաճառման վերաբեր-մամբ, որ արված է Տրէտնակովին, որպէս 400 հազար ռուբլի ընդտայի փոխառութիւն Մամոն-տովին, պաշտպանը աշխատեց պարզել, որ Տրէ-տնակովին հետ կայացած համաձայնութիւնը որպէս տոկոսային, պէտք է փոխառութիւն համարել, եւ այդ պատճառով կորցնում է քրէա-կան բնաւորութիւն: Վկաները բնորոշեցին Մա-մոնտովին որպէս գործիչի ամենալաւ կողմից:

ՏԵՆԵԿԱՏՈՒ ՅՈՒՆԻՍԻ 18 առաւօտեան անդ-լիցիների, ռուսաց եւ եսպանացիների միացեալ զորքերը, թուով 1200 մարդ, հետախուզութիւն սկսեցին քաղաքի տեղական մասի ուղղու-թեամբ: զորաւորութիւնը հանդիպեց բաւական նշա-նաւոր դիմադրութեան թշնամու փոքր զորա-ւորութիւնների կողմից, որոնք, սակայն, հեշտու-թեամբ յետ մղվեցին, չը նայելով այն բանին, որ եւրօպական զորաւորութիւն բաւական կո-րուքատ պատճառեցին Հաղորդում են, որ «Մեծ ըռոնցքի» 18,000 մարդիկ գտնվում են քաղաքի արեւմտեան դռների ետեւ: Ձինա-ցիների միջեւ քաղաքում, ասում են, նշանա-ւոր անհամաձայնութիւն է տիրում: Ամեն օր միացեալ զորքերի համար օգնական զորքեր են գալիս, բայց զրոյթները ոչ մի դէպքում ա-զատ չէ վառարկել, որովհետեւ ոչինչ տեղե-կութիւններ չը կան չինացիների շար-ժման մասին: Այսօր Պեկինից երկու սուր-հանգակներ եկան Մակզոնայիի նամակով, նման բովանդակութեամբ: Բօքրտ Կարտի նամակին: Սուրհանդակները յայտնեցին, որ պրինց Չզինգ բոլոր հարաւոր միջոցները գործ է դնում օտարազգիներին պաշտպանելու համար, բայց չինացիները շատ զրգոված են նրանց դէմ: Երկու բարձրաստիճան անձինք, որոնք չեն անուանված եւ որոնք դիմադրում էին «Մեծ ըռոնցքին», իրր թէ սպանված են: Վարչապետի նամակը գրված է չորս օր ուշ կարգին: Նամակին—Եսպանական պիտեները վերականգնում են երկաթուղին դէպի Տակու:

ՏԵՆԵԿԱՏՈՒ ՅՈՒՆԻՍԻ 19-ին եկան ֆրանսիա-կան ծովային հետեւակ զորքի 340 մարդիկ վեց լեռնային թնդանոթներով եւ անամական զոր-քերի փոքր զորաւորութեամբ: Յունիսի 19-ին եկած սուրհանդակը յայտնեց, թէ անսկէ 10,000 մարդուց բաղկացած զորաւորութիւն չի-նական այն դէնքերից հրամանատարութեան ասի, որ Պեկինից դնում էր եւ արդէն 30 մղոն հեռու էր Տեանձինից եւ որ գնեւ-րալ Սիւն բազմաթիւ զորաւորութեամբ Պեկինից դնում է Տեանցվին:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ: Այստեղի չինական դեսպան Վուտինֆան հեռագրել է մօտ երեք շաբաթ ա-ռաջ հեռագրիչների վերադառնալ Շէնյին, Լի-խունցանցին եւ հարաւի միւս փոխարքանե-րին, խնդրելով աջակցել Պեկինում դեսպանու-թիւնների պաշտպանութեան: Վուտինֆան հե-ռագրել է Շէնյին, որ դեսպանատների մարդ-կանց փրկութեան համար մեծ գումարներ կը տրվին: Նա այդ յայտնել է ոչ ամերիկական կառավարութեան կողմից, այլ ամերիկական դեսպանատանը ծառայողների աղափարանների եւ բարեկամների կողմից:

ԼՈՆԴՈՆ: Բամբէյի նահանգապետը գեկուցում է սովատանջ գաւառների մասին, յայտնելով, որ մի շաբաթուայ ընթացքում, մինչեւ յունիսի 18-ը, տեղի են ունեցել 10320 խօշրային դէպք, որոնցից 6 502 մահապատ: Սովակաների համար սկսված աշխատանքներով զբաղվածների թիւը արագ աճում է չորսիւս երկարատեւ երաշտի փոխարքայի հեռագրերը հաղորդում է, թէ չքա-ւորութիւնը եւ սովը, սպառածի հակառակ, տարածվում են եւ Բազմապետում ու կենտրո-նական Հնդկաստանում հունձի յոյսերը անու-րօշ են:

ՀԻՈՒՄ Ձինատան ուղարկվելիք զորքի քա-նակութիւնը որոշված է 1882 հոգի:

ԼՈՆԴՈՆ: Համայնքների ժողով: Վինդհեմ բացատրում է, որ 1895 թւից անգլիական առեւտրական տները մատակարարել են Ձի-նատանին 71 ամբողջային թնդանոթ 11,740 ռուբլով, 123 դաշտային թնդանոթ 49,400 ռուբլով եւ 422,840 փամփուշտ: Այդ թուրերով չէ սպառվում ռուբլը: այդքան միայն երկու առեւտրական տան մատակարարածն է:

ՆԱԽԱԳԻՐ: ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԱՍԻՆՔՈՒՐ
Հրատարակիչներ: ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱՆԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԽՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
ա մ ե ն օ ռ, բ ա ց ի կ ի ր ա կ ի օ ռ ե ի ի ց:
Ա Ռ Ա Ռ Օ Տ Ն Ե Ր Ը

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վերաբու-թեան, վերականգն (սիֆիլիս) եւ միզապտու. հիւանդ.

Կ. Մ. Ձիկովանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին եւ նեւրոլոգի 5.

Զ. Ի. Բարանասեանց—11—12 ժ. կանանց եւ երե-կայոց հիւանդ.

Լ. Ի. Գրեկիւով—12 1/2—1 1/2 ժ. ականջի, կոկորդի եւ քթի 5.

Ս. Պ. Կարապետեանց—1—1 1/2 ժ. ներքին եւ երե-կայոց 5.

Բ. Ա. Նաւասարդեան—7 1/2—8 ժ. Վճար 50 կ. չքաւորների ձրի: Համախորհրդի (Կոն-սիլիումի) եւ օպերացիայի համար տանձին:

Օ. Տ. Անվարիսակի—տանը. ծաղկահատ եւ բժշ-կական մարմնամարդ. դիմել 11—1 ժ.:

Հիւանդանոցի վերադառնալ:
Բժեկապետ ՆԱՍԻՍԱՆԴԵԱՆ

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
ՍՍՄՈՒԷԼ ՀԱՉՊԱՐՈՆԵԱՆԸ
ամուսն հիւանդներին ընդունում է Բօր-ժօմում. Анастасіевская, дача Хита-рова. 1—10

ՏԵՆԵԿԱՏՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

«Մ Ի Ջ Ն Ո Ր Դ»
(Посредникъ)

Դ. Ի. ԵՆԿԻՄՕՎԻԶԻ

Պուշկինեան պատած, Թամաշվիլի քարավան-սարայի հանդէպ:

Հրաւիրում է պ.պ. տանտէրերին հաղորդել մանրամասն հասցէ ազատ բնակարանների (զրա համար վերցնելով է 20 կօպ.), որ շատ դիւրութիւն կը պատճառէ թէ տանտէրերին եւ թէ բնակարան վարձողներին: Այդ նպատակով պատրաստված է մանրամասն ցուցակ: Գրասե-նակում կայ ազատ բնակարանների մեծ ցու-ակ: Ցանկացողները թող դիմեն գրասենակին: № 1. 0—45

ԱՌԵԻՏՐԵԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր

ՏԱՍՆԻՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

Առեւտրական Կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն տա երկու սեռի անձանց եւ պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ա տ տ ե ս տ ա տ ն ե Ր:

Աւանդելի առարկայք սրանք են՝ 1) Առեւտրական Տեսութիւն, 2) Առեւտրական Թուաքանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի եւ բանկային), 4) Փոխաբանու-թիւն հարկի վրա, 5) Առեւտրական թղթակցութիւն, 6) Առեւտրական եւ մուրհակի կա-նոնադրութիւն եւ 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը:

Աւտուր սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ա-մենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչեւ 11-ը, եւ երեկոյեան 4-ից մինչեւ 8 ժամը, կուրսեւ հիմնողի բնակարանում, Սօյալակում, Ալեքսանդր Փրիգօնովի տանը № 9, Սերգիեւսկայա եւ Լեւմոնտովսկայա փողոցների անկիւնում: Մրադիրը եւ կանոնները կարելի է ստանալ ձ Ր ի ա պ է ս ե ղ ք. Մովսիսովների բանկային գրասենակում եւ կուրսեր հիմնողի բնակա-րանում: Օտարաբաղադրացիք դիմում են՝ Тифлис, С. П. Мануэляну. (, .) 2 -25

Հ. ԽԱՆ-ԱՂԵԱՆՑԻ

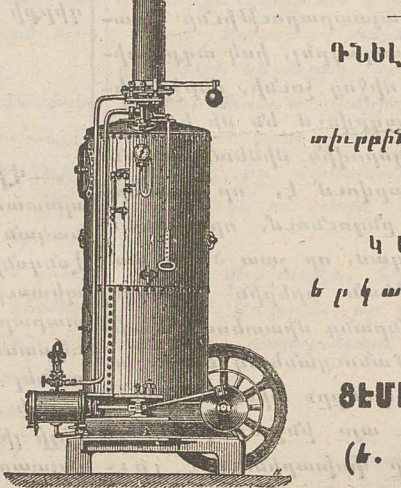
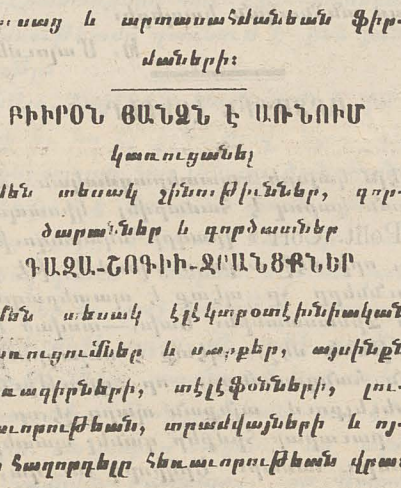
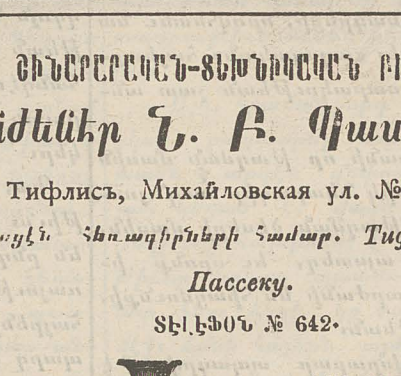
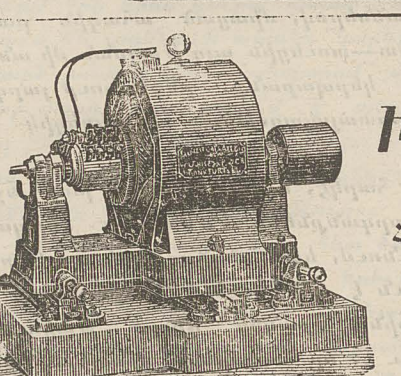
աւտօ էլէկտաօրը գիշեր-ցերեկ ԻՆՔՆ ԻՐԱՆ ջուր է բարձրացնում ցածր տեղերից վերեւ:
Դիմել՝ Л. Хан-Агову, Тифлисе, Великокняжеская ул., 37.

Լ. ԽԱՆ-ԱՂԵԱՆՑԻ

Գիւղատնտեսական մեքենաներ 250 նկարով. վաճառականներ, աստ ԾՆ կօպէկէ: 6—50

ՊԱՏԱՀՄԱՄԲ ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ

Բաթումում, քաղաքի կենտրոնում, երկու հիմնաւոր շինած քարեայ, լաւ արդիւնք բերող տներ, որոնք շինված են մի տարի առաջ, Մէկը գտնվում է երկու ամենալաւ փողոցների Միխայլովսկի եւ Օկլոբժնիսկի անկիւնում, «Լոնցօն» հիւրանոցի կողքին: Տունը եռաշարի է, ունի իր մէջ 21 սենեակ եւ այլ կարեւոր շինութիւններ ու 5 մագաղին. յարմար է հիւրանո-ցի, գրասենեակի եւ բնակարանի համար: Միւս տունը գտնվում է Օկլոբժնիսկայա փողո-ցում, Սարաւովի մերկի լուսաւորողի հանդէպ, եւ բաղկացած է 26 սենեակից, իրանց կա-րեւոր շինութիւններով եւ 8 նկարչերով: Միջովում է նոյնպէս հիմնաւոր շինած, քարեայ չոր ամարանոց, բաղկացած 24 սենեակից, որոնք յարմարաւորապէս բաժանված են մի քան բնակարանների, կարեւոր շինութիւններով եւ քարեայ մեծ սարայով: Ամարանոցը գտնվում է Միխայլովսկի ամարանոցատեղում, ունի գեղեցիկ տեսարաններ եւ հեռու է Բաթումից ըն-դամէնը 1/2 ժամվայ ճանապարհ երկաթուղով, գետի մօտ ծովի ափին, բարձրագիւր տեղի վրա որտեղ բուսումնաւ են կիրօծին, նարնջի եւ այլ արօպիքական բոյսեր: Այս երեք կալուածքներ եւս, որոնք տարեկան 8000 ռուբլի զուտ արդիւնք են բերում, ծախվում են, տիրոջ Բաթումի հեռանալու պատճառով, ինչուսեւ եւ երկու հազար ռուբլով գնողի համար շատ ձեռնառու պա-մաններով: Գնողը պէտք է վճարէ միայն արժէքի երրորդ մասը, իսկ երկու երրորդի վճարու-մը կարող է յետագայից երկար ժամանակով բանկերով ընդունված պայմաններով կամ բան-կում գրաւ ընելու պայմանով: Իւրաքանչիւր կալուածքը կարելի է ծախել եւ առանձին: Ս եւ նոյն ժամանակ, որովհետեւ ամարանոցը մօտ է ծովին, հեշտութեամբ եւ էժան գնով կա-րելի է սարքել այնտեղ ծովային տաքացրած վանաներ: Պայմանների մանրամասնութիւններ իմանալու համար դիմել Բաթում, տների եւ կալուածքների տէր Եդ. Նիկ. Սկալիօսկուն. В. тума. Эд. Ник. Скоковскому.

ТРЕБУЙТЕ ВЕЗДѢ

ШОКОЛАДЪ

М. 9,730 (2)
ФАБР. С. СІУ И К. МОСКВА.

ՇԻՆՈՐԵԿԱՆ-ՏԵՆԵԿԱՆ ԲԻՐՈ

Իմեմեր Ն. Բ. Պասսեկի

Тифлисе, Михайловская ул. № 116.
Հայտնի հեռագիրների համար. Тифлисе—
Пассеку.
ՏԵԼԵՖՈՆ № 642.

ԿԱՆԱԼԻԶԱՑԻԱ, ՎԵՆՏԻԼԱՑԻԱ
Ե ՏԱԿԱՑԻՈՒՐ

ԴՆՆԵԼ, ԺՈՂՈՎՆԵԼ Ե ՍԱՐԳՆԵԼ
ա մ ե ն տ ե ս ա կ
տիրերիններ, խողովակներ, մեքենա-
ներ եւ ջրհաններ:

Կ Ա Ռ Ո Ւ Ց Ա Ն Ե Լ
Ե Ր Կ Ա Ք Է Կ Ա Մ Ա Ր Ջ Ն Ե
Ե տնակներ:

ՑԵՄԵՆՏԻ ՎԱՃԱՐՈՒՄ

(Կ. Կ. Զ.)